

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ
И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND ECONOMIC RELATIONS

IZVJEŠTAJ

O

MEĐUNARODNOJ POMOĆI ZA SEKTOR POLJOPRIVREDE, PREHRANE I
RURALNOG RAZVOJA 2016

U

BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo, maj 2017

Sadržaj

Uvod	3
1. Institucionalni okvir sektora poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini	3
2. Opšti i specifični ciljevi za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini	5
2.1. Opšti ciljevi	6
2.2. Specifični ciljevi	6
<i>Zajednički okvir prioriternih područja i mjera</i>	<i>7</i>
3. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini	7
3.1. <i>Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja</i>	<i>8</i>
4. Aktivni donatori u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini u 2016.	9
4.1. <i>Evropska unija</i>	<i>9</i>
4.2. <i>Japan/JICA</i>	<i>13</i>
4.3. <i>Kraljevina Holandija</i>	<i>13</i>
4.4. <i>Kraljevina Švedska</i>	<i>14</i>
4.5. <i>Republika Češka/CzDA</i>	<i>14</i>
4.6. <i>Republika Hrvatska</i>	<i>14</i>
4.7. <i>Republika Italija</i>	<i>15</i>
4.8. <i>Republika Poljska</i>	<i>15</i>
4.9. <i>Savezna Republika Njemačka/GIZ</i>	<i>15</i>
4.10. <i>Sjedinjene Američke Države/USAID</i>	<i>15</i>
4.11. <i>Švicarska</i>	<i>16</i>
4.12. <i>Svjetska banka</i>	<i>16</i>
4.13. <i>Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri UN – UN FAO</i>	<i>17</i>
4.13.1. <i>FAO Opšta komisija za ribarstvo Mediterana – GFCM</i>	<i>18</i>
4.14. <i>Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede – IFAD</i>	<i>19</i>
4.15. <i>Razvojni program Ujedinjenih naroda – UNDP</i>	<i>20</i>
5. Prilagodavanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica i Bosne i Hercegovine	20
6. Preporuke i zapažanja	21
6.1. <i>Preporuke Evropske komisije</i>	<i>21</i>
6.2. <i>Preporuke sa sastanka informiranja donatora 2016. godine.....</i>	<i>24</i>
6.3. <i>Bosna i Hercegovina i IPARD</i>	<i>24</i>
6.4. <i>Zapažanja</i>	<i>27</i>
Prilozi	
<i>Tabela 1. TAIEX i BTSF 2016 - Bosna i Hercegovina</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 2. Lista projekata u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2016.....</i>	<i>30</i>

Uvod

Redovan godišnji Izvještaj o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2016. u Bosni i Hercegovini sačinjava se u skladu sa članom 17. Zakona o Savjetu ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a na osnovu prikupljenih podataka, praćenja aktivnosti i razmjene informacija sa donatorima i korisnicima sredstava međunarodne pomoći.

Izvještaj sadrži podatke koji omogućavaju zainteresovanim stranama bolji uvid u aktivnosti institucija u Bosni i Hercegovini i aktivnosti međunarodnih donatora i ima namjeru da pomogne u identifikaciji potreba poljoprivrednog sektora u ostvarivanju planiranih sektorskih ciljeva. Takođe, on ima za cilj da pomogne potencijalnim donatorima u kreiranju njihovih planova i definisanju prioriteta za podrške i ulaganja u sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u skladu sa strateškim prioritetima u Bosni i Hercegovini.

Ovaj Izvještaj je sačinjen na osnovu raspoloživih informacija i u saradnji sa učesnicima u procesu planiranja i koordinacije međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja koji su dostavili materijale za njegovu izradu.

Izvještaj je strukturiran tako da sadrži sljedeće: institucionalni okvir sektora, opšte i specifične ciljeve razvoja sektora, planiranje i koordinaciju donatorske pomoći u sektoru, pregled strateških dokumenata aktivnih bilateralnih i multilateralnih donatora i njihove aktivnosti, pregled tekućih programa i projekata, zapažanja i preporuke.

1. INSTITUCIONALNI OKVIR SEKTORA POLJOPRIVREDE, PREHRANE, ŠUMARSTVA I RURALNOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI

U cilju predstavljanja mehanizma i nadležnosti za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini ovaj će Izvještaj opisati djelokrug rada i organizacionu strukturu ključnih institucija sektora. Na osnovu ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine svi nivoi vlasti počevši od državnog pa do opštinskog imaju određene obaveze i odgovornosti za razvoj poljoprivrede i ruralnih oblasti.

Najveći dio dodijeljenih poslova koja se odnose na poljoprivredni sektor na državnom nivou su u nadležnosti **Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine** (Ministarstvo).

Pored aktivnosti koje su vezane za spoljnotrgovinsku politiku i strana ulaganja, međunarodne trgovinske odnose, carinsko-tarifnu politiku Bosne i Hercegovine, ekonomski razvoj, preduzetništvo i zaštitu potrošača, Ministarstvo je odgovorno za obavljanje poslova i zadataka koji se odnose na definisanje politika, osnovnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela i institucija na međunarodnom planu u području poljoprivrede¹.

Organizaciona jedinica u okviru Ministarstva koja sprovodi aktivnosti u oblasti poljoprivrede je Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj (Sektor) koji je zadužen za

¹ Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09)

uspostavljanje okvira za razvoj sektorskih strategija, politika, programa i mjera, te koordinaciju istih u cilju harmonizovanog pristupa razvoja poljoprivrede u cijeloj zemlji.

Pored toga, Sektor ima značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja.

Nadležnosti u pogledu zdravlja životinja, zdravlja bilja, sigurnost i kontrolu kvaliteta hrane na nivou Bosne i Hercegovine imaju **Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja i Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine.**

Odgovornost u pogledu koordinacije harmonizacije sistema plaćanja u Bosni i Hercegovini u svrhu podrške mjerama politike i postepenog prilagođavanja sistema plaćanja u Bosni i Hercegovini sa sistemom plaćanja Evropske unije ima **Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine** (u daljem tekstu Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja).

Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja i Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja su upravne organizacije u okviru Ministarstva i za svoj rad direktno odgovaraju ministru, dok je Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine samostalna upravna organizacija, odgovorna Savjetu ministara Bosne i Hercegovine (SM BiH), a sa Ministarstvom saraduje u poslovima vezanim za aspekt sigurnosti hrane.

Na nivou Bosne i Hercegovine postoje i druge agencije, instituti i direkcije čija je djelatnost direktno ili indirektno vezana za domen poljoprivrede, a to su: Agencija za nadzor nad tržištem (odgovorna za obavještanje o riziku i opasnim proizvodima), Agencija za statistiku (prikupljanje statističkih podataka), Institut za intelektualno vlasništvo (nadležan za vođenje upravnog postupka vezanog za prava industrijskog vlasništva, kao što su patenti, geografske oznake i sl.), Institut za akreditaciju (nadležan za pripremanje procesa akreditacije laboratorija, tijela za certificiranje i inspeksijskih tijela) i Institut za standardizaciju (zastupa Bosnu i Hercegovinu u evropskim i međunarodnim organizacijama za ocjenjivanje usklađenosti do formiranja asocijacije ispitnih laboratorija i asocijacije kalibracionih laboratorija).

Na nivou entiteta nadležnost za oblast poljoprivrede je dodijeljena **Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ), Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (MPŠV RS),** a u Vladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, **Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu.**

U Federaciji Bosne i Hercegovine nadležnosti u oblasti poljoprivrede su dodatno podijeljene, tako da u svih 10 kantona imaju uspostavljene institucije/odjeljenja koja su nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnost entitetskih ministarstava u oblasti poljoprivrede se odnosi na izvršavanje politika i sprovođenje zakona koji su donijeli nadležni organi entitetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje provedbenih odluka. Entitetska ministarstva poljoprivrede su nadležna i odgovorna za upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, razvoj prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, poslove u oblasti vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja,

upravljanje, zaštitu i korištenje šumskih resursa, rad savjetodavne i selekcijske službe, politike podsticaja i dr.

Nadležnost Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine vezana je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgoja stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštitu od nedozvoljene sječe, održavanje struktura za upravljanje vodama.

Kantoni Federacije Bosne i Hercegovine su federalne jedinice bosanskohercegovačkog entiteta Federacije Bosne i Hercegovine. Kantoni posjeduju kantonalni ustav, skupštinu, vladu koja provodi niz nadležnosti (policija, obrazovanje, korištenje prirodnih resursa, prostorna i stambena politika, kultura), kao i nadležnosti podijeljene s Federacijom (zdravstvo, socijalna zaštita, sudstvo).

Dodatno, u skladu sa članom III Ustava Bosne i Hercegovine, svaki entitet ima obavezu da pruži svu potrebnu pomoć Savjetu ministara Bosne i Hercegovine kako bi se omogućilo izvršavanje međunarodnih obaveza, te u skladu sa članom 8. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine² da podrži razvoj svih neophodnih institucija i drugih tijela kako bi se osiguralo ispunjavanje međunarodnih obaveza i trgovinskih standarda u onome što se odnosi na sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja i njihovog usklađivanja i integracije u EU.

2. OPŠTI I SPECIFIČNI CILJEVI ZA POLJOPRIVREDU, PREHRANU I RURALNI RAZVOJ U BOSNI I HERCEGOVINI

U cilju povećanja zainteresovanosti međunarodnih donatora za ulaganje u sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, u sklopu ovog Izvještaja neophodno je istaći strateško opredjeljenje Bosne i Hercegovine (BiH) i prioritete sektora definisane legislativom i strateškim dokumentima.

Kopenhagenski sporazum, koji propisuje kriterije za članstvo koje BiH mora ispuniti, uključuje ekonomske kriterije koji kažu da proizvođači moraju biti u stanju nositi se sa pritiscima konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije. Ovi zahtjevi su definisani u **Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)**, u kome se navodi da je u BiH, na planu **poljoprivrede**, potrebno izvršiti modernizaciju i restrukturiranje sektora poljoprivrede i poljoprivredne industrije u BiH, posebno u smislu ispunjavanja veterinarskih i fitosanitarnih zahtjeva Zajednice i približavanja zakona BiH pravilima i standardima Zajednice.

BiH se obavezala da će realizirati **Reformsku agendu BiH** koju su usvojile vlade na entitetskom nivou i Savjet ministara BiH, a koja navodi prioritete mjere čiji je cilj potaći ekonomiju, otvoriti radna mjesta i omogućiti približavanje Evropskoj uniji (EU). EU je blisko saradivala u identifikaciji prioriteta mjera tako da su ciljevi tijesno povezani s ciljevima novog pristupa EU o ekonomskom upravljanju na Zapadnom Balkanu i u skladu je s programom ekonomskih reformi, kao osnovnim elementom koji treba da podstakne sveobuhvatne strukturalne reforme da bi se održala makroekonomska stabilnost i prospješio rast i konkurentnost.

Strateški okvir za Bosnu i Hercegovinu, pripremila je Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine, koji je usvojen na 19. sjednici Savjeta ministara Bosne i Hercegovine

² Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08)

održanoj 20. avgusta 2015.godine. Dokument je pripremljen u skladu sa Odlukom o postupku srednjoročnog planiranja, praćenja i izvještavanja u institucijama Bosne i Hercegovine te će poslužiti kao usmjeravajući portfolio strateških ciljeva za pripremu Srednjoročnog programa rada Vijeća ministara za period 2016.-2018.godina.

Kada je u pitanju uloga i odgovornost uključenih institucija u oblasti poljoprivrede na svim nivoima, ista je definisana Zakonom o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon je okvirni i uređuje ciljeve, principe i mehanizme za razvoj politika i strategija, strukturu i nadležnosti na svim nivoima vlasti, njihove uloge i veze, mehanizme monitoringa i evaluacije, te upravni i inspekcijski nadzor. Takođe, provođenjem ovog propisa treba olakšati napredak u pravcu evropskih integracija, u smislu koordinacije pripremnih aktivnosti za stvaranje uslova i mogućnosti za korištenje pretpristupne pomoći.

2.1. Opšti ciljevi

Prema članu 4. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine, okvirni sektorski ciljevi u BiH su:

- a) aktiviranje neiskorištenih prirodnih i ljudskih resursa, razvoj održivog, konkurentnog i dinamičnog sektora poljoprivrede, šumarstva i ishrane;
- b) povećanje stepena zadovoljavanja potreba stanovništva vlastitom hranom i zamjena uvoza hrane domaćom proizvodnjom za koju postoje prirodni i drugi uslovi te smanjenje vanjskotrgovinskog deficita poljoprivredno-prehrambenih proizvoda;
- c) osiguranje usklađivanja i integracije sektora u EU i globalno tržište;
- d) podsticanje raznolikosti ekonomskih djelatnosti, poboljšanje zaposlenosti, te opštih uslova za ostvarenje prihoda i poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima;
- e) osiguranje pristupa i raspoloživosti visokokvalitetne, pristupačne i sigurne hrane;
- f) osiguranje racionalne upotrebe i zaštite prirodnih resursa i biodiverziteta;
- g) omogućavanje primjerenog životnog standarda i pridonosenje stabilnosti poljoprivrednog dohotka i prehrambene sigurnosti stanovništva koje se u što većoj mjeri podmiruje domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima.

2.2. Specifični ciljevi ³

Postepena harmonizacija politika i mehanizama implementacije poljoprivrednih politika, kako unutar BiH, tako i sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije (EU), kako je definisano slijedećim uredbama EU:

- (1) Uredbom (EU) br. 1305/2013 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o podršci ruralnom razvoju iz Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i stavljanju van snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005;

³ Strateški plan Bosne i Hercegovine za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (2008-2011)

- (2) Uredbom (EU) br. 1306/2013 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o finansiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike i o stavljanju van snage Uredbi Vijeća (EEZ) br. 352/78, (EZ) br. 165/94, (EZ) br. 2799/98, (EZ) br. 814/2000, (EZ) br. 1290/2005 i (EZ) 485/2008;
- (3) Uredbom (EU) br. 1307/2013 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o utvrđivanju pravila za direktna plaćanja poljoprivrednicima u programima podrške u okviru zajedničke poljoprivredne politike i o stavljanju van snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 637/2008 i Uredbe Vijeća (EZ) br. 73/2009 i
- (4) Uredbom (EU) br. 1308/2013 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju van snage Uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007

Uspostavljanje mehanizama koordinacije i odgovarajućih institucionalnih struktura, kapaciteta, sistema, procedura u okviru dodijeljenih nadležnosti kako bi se upravljalo pretpristupnim pripremama harmonizacije i postepenog preuzimanja i usvajanja *acquis communautaire* u poljoprivredi.

Zajednički okvir prioriteta područja i mjera

Kako bi se realizovali prethodno navedeni opšti i specifični ciljevi, izvedeni iz ranije usvojenih strateških dokumenata, aktivnosti institucija i donatora treba fokusirati na šest prioriteta područja, osiguravajući pri tome njihovu međusobnu komplementarnost i konzistentnost, i to:

- Uspostaviti funkcionalan institucionalni kapacitet, koordinaciju i implementacijske mehanizme na svim nivoima
- Podići kvalitet i sigurnost domaćih proizvoda uz konkurentnu prednost u proizvodnji, preradi i trgovini
- Podržati primarnu proizvodnju uz mjere direktne podrške poljoprivrednim gazdinstvima u cilju njihove postepene izjednačenosti između entiteta i sa mehanizmima EU
- Povećati konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog sektora u BiH kroz indirektnu podršku za proizvodnju, preradu i trgovinu
- Pružiti podršku agro-okolišnim programima u cilju zaštite ruralnog okoliša BiH
- Razgranati ruralne aktivnosti u cilju poboljšanja kvaliteta života u ruralnim područjima.

3. PLANIRANJE I KOORDINACIJA MEĐUNARODNE POMOĆI U BOSNI I HERCEGOVINI

Institucionalna odgovornost koordinacije donatora u BiH je podijeljena između **Direkcije za evropske integracije** (DEI) za donatore iz EU i **Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine** (MFT) za ostale donatore i međunarodne finansijske institucije. Konsultacije sa donatorima se odvijaju i na ostalim nivoima vlasti.

Koordinaciju međunarodne pomoći u BiH vrši MFT odnosno Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći. Planirano je da Ministarstvo finansija i trezora BiH posredstvom Sektora za finansiranje programa i projekata pomoći EU, odnosno Centralne jedinice za finansiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći EU, obavlja poslove vezane za finansiranje, ugovaranje nabavke, plaćanje, nadzor i kontrolu sprovođenja svih programa i projekata pomoći EU u BiH, pa i onih iz oblasti poljoprivrede. Također, MFT administrira bazu podataka o programima i projektima međunarodne pomoći koja je dostupna na internet stranici MFT.

MFT redovno organizuje sastanke Foruma za koordinaciju donatora i objavljuje godišnje izvještaje o donatorstvu (*Donor mapping report* - Pregled aktivnosti donatora), koji prikazuju donatore koji su aktivni u Bosni i Hercegovini, te utvrđuju njihov doprinos po sektorima.

DEI, kao stalno tijelo Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, glavni je operativni partner Evropskoj komisiji u procesu stabilizacije i pridruživanja, koordinator je u BiH po pitanjima koji se odnose na politike i strategiju evropskih integracija, usklađivanje zakona i koordinaciju pomoći u svim oblastima, pa i u oblasti poljoprivrede, kroz aktivnosti organizacione jedinice Sektora za koordinaciju pomoći EU.

Značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći, naročito u oblasti institucionalne izgradnje kapaciteta, ima i **Kancelarija koordinatora za reformu javne uprave Bosne i Hercegovine**.

3.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

Koordinacione sastanke donatora u sektoru poljoprivrede organizuje i njima predsjedava Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

U cilju realizacije mjere 1.8. Prvog prioritnog područja Operativnog programa Bosne i Hercegovine za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je **Radna grupa za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja**.

Radna grupa se rukovodi preporukama iz godišnjeg Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine kojeg priprema Evropska komisija (EK), ključnim principima iz Pariške deklaracije o djelotvornoj pomoći⁴, koju je Bosna i Hercegovina potvrdila 2010. godine, strateškim dokumentima Bosne i Hercegovine i principima širokog sektorskog pristupa koji se primjenjuje kod programiranja u okviru EK Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA II).

Radnu grupu čine predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko Distrikta BiH, Ministarstva finansija i trezora BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja, Direkcije za evropske integracije i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH, te predstavnici zadružnih saveza Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine kao nevladine organizacije.

4 (1) Vlasništvo, (2) Uklapanje, (3) Usklađivanje, (4) Upravljanje usmjereno ka rezultatima i (5) Medusobna odgovornost

Radna grupa ima zadatak da sistematski prati programiranje i realizaciju pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. Predstavnici institucija imaju značajnu ulogu u programiranju i implementaciji projekata i programa međunarodne pomoći. Kroz aktivno učestvovanje u radu upravnih odbora projekata imaju i upravljačku ulogu.

Odlukom o formiranju Radne grupe, koju je donio Ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, utvrđena su prava i obaveze njenih članova.

Članovi Radne grupe učestvuju u ažuriranju podataka o međunarodnoj pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, a u svrhu pripreme godišnjeg Izvještaja o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH. Članovi Radne grupe također međusobno razmjenjuju informacije u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, sigurnosti hrane veterinarske i fitosanitarne oblasti u cilju što boljeg upravljanja projektima te radi izbjegavanja njihovog preklapanja i dupliranja.

U 2016. godini Radna grupa je, u organizaciji Ministarstva, održala dva sastanka. Sastanak informiranja donatora u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, deveti po redu, održan je 19. maja 2016. godine.

Jedan od kriterija Sektorskog pristupa u okviru IPA II upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade godišnjeg Izvještaja o donatorskoj pomoći za sektor.

Izvještaj o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH za 2015. godinu je razmotrio i usvojio Savjet ministara BiH na svojoj 56. sjednici održanoj 18.05.2016. godine, istovremeno je Ministarstvo zaduženo da, u saradnji s DEI, pripremi kompaktan materijal, koji je kao takav usvojen na 87. sjednici održanoj 29.12.2016. godine.

4. AKTIVNI DONATORI U SEKTORU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI U 2016

Najznačajniji donatori u ovom sektoru u BiH su Evropska unija, Japan, Holandija, Švedska, Češka, Njemačka, Italija, Poljska, Sjedinjene Američke Države, Švicarska i specijalizirane organizacije pri Ujedinjenim narodima: UNDP i FAO. Mnoge države članice EU pružaju ciljanu – bilateralnu pomoć odabranim sektorima. Međunarodne finansijske institucije kao što su IFAD i Svjetska banka (sa članicama) - daju kredite za razvoj poljoprivrede Bosne i Hercegovine.

U nastavku se nalaze osnovni podaci o strateškim razvojnim dokumentima donatora i njihovim aktivnostima tokom 2016. godine.

4.1. Evropska unija - Srednjoročna revizija Indikativnog strateškog dokumenta za BiH (ISP) je u toku, naredni nacrt se očekuje od Evropske komisije u aprilu 2017. godine. Prema informacijama dobivenim u toku radionica koje je organizovala Delegacija Evropske unije u BiH vezano za srednjoročnu reviziju dokumenta, vjerovatno će svi IPA II sektori biti uvršteni pod ISP, ali se sredstva IPA II instrumenta neće moći povući u oblastima energije, zaštite okoliša, ruralnog razvoja i podrške infrastrukturi kvaliteta dok se postavljeni preduslovi Evropske komisije (usvajanje cjelodržavne strategije) ne ispune.

Tokom programiranja IPA 2017, koje je završeno u 2016. godini, nakon usvajanja Strategije transporta BiH, u taj paket uključen i Akcioni dokument: Transport tako da je vrijednost paketa povećana u odnosu na iznos godišnje alokacije koja stoji u ICSP-u za IPA 2017, iz čega se može protumačiti da je Evropska komisija spremna da odmah, po ispunjavanju ovog preduslova pruži IPA II podršku svakom sektoru za koji su postignuti preduslovi za korištenje IPA II. Iz ovoga je vidljiva jasna poruka zemlji korisnici kako je potrebno raditi na ispunjenju preduslova za dobijanje pomoći.

Implementirajućom odlukom Evropske komisije od 13.12.2016. godine usvojen je Akcioni program za Bosnu i Hercegovinu za 2016. godinu. Ovim programom obuhvaćeno je devet akcionih dokumenata (AD) među kojima je i AD za oblast: Konkurentnost i inovacije: Lokalne strategije razvoja. Ovaj AD je netipičan i obuhvata više podsektora: mala i srednja preduzeća, turizam, poljoprivredu i ruralni razvoj i inovacije kroz budžet od 15 miliona EUR-a.

Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine je korisnik projekta IPA 2012 „Tehnička pomoć u oblasti upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla i životinjskim otpadom u BiH“ koji se implementira dvije godine (2016-2018) i ima za cilj osiguranje visokog nivoa zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja u BiH. Kao njegov rezultat očekuje se izrada Nacrta Strategije o upravljanju nusproizvodima životinjskog porijekla koja bi bila spremna za usvajanje od strane nadležnih tijela BiH s definisanim naknadnim aktivnostima za provođenje strategije (Akcioni plan). Također, predviđena je izrada Studije izvodljivosti koja procjenjuje tehnološke opcije i predlaže najbolja rješenja za opciju(e) tretmana/odlaganja/uništavanja hazardnog životinjskog otpada i za odgovarajući objekt(e) na određenoj lokaciji(lokalijama). Studija izvodljivosti bi trebala uzeti u obzir sve dostupne tehnologije koje bi mogle biti realistične i primjenjive u BiH.

Isto tako Ured za veterinarstvo BiH, iz programa IPA 2012, korisnik je projekta „Program kontrole i iskorjenjivanja životinjskih bolesti u Bosni i Hercegovini“ koji se provodi od 2014.-2016. godine za očekivane rezultate ima:

- Razvijene programe vakcinacije i postvakcinalnog monitoringa na osnovu prikupljenih podataka koji su spremni za implementaciju od strane obučenog osoblja, uz podršku kampanje za podizanje svijesti javnosti,
- Vakcine, dijagnostički materijal i laboratorijska oprema nabavljeni i distribuirani nadležnim veterinarskim organizacijama i laboratorijama, implementirana oralna vakcinacija lisica i
- Implementirane kampanje vakcinacije i označavanja životinja i stečena jasna slika o zdravstvenom statusu i uticaju vakcinacije.

Završna konferencija projekta „Jačanje kapaciteta za proizvodnju u akvakulturi i nadzora u zemljama Jadranskog mora – CAPS2“, IPA Adriatic prekogranična saradnja održana je u Splitu, Republika Hrvatska 5.maja 2016.godine. Učesnici ovog projekta su bili Ured za veterinarstvo BiH i Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Takođe, tokom 2016. godine, iz IPA 2012 Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja korisnik je Twinning projekta „Dalje jačanje kapaciteta fitosanitarnog sektora u oblasti fitofarmaceutskih sredstava, zdravlja bilja, sjemena i sadnog materijala“, uključujući fitosanitarne laboratorije i fitosanitarne inspekcije.

Cilj ovog projekta je da se ojača fitosanitarni sistem u Bosni i Hercegovini u skladu sa standardima Evropske unije, te da se na taj način pomogne da biljni proizvodi iz Bosne i

Hercegovine budu konkurentniji na tržištu Evropske unije i međunarodnim tržištima, što će povećati uslove i mogućnosti za njihov izvoz.

“Naše oranice bez granice”: Evropska perspektiva BiH poljoprivrede.

U decembru 2016. godine, Ured specijalnog predstavnika Evropske unije u Bosni i Hercegovini (EUSR) pokrenuo je u BiH javni dijalog sa poljoprivrednicima i ruralnim stanovništvom, s ciljem promocije boljeg razumijevanja zahtjeva SSP-a u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Projekat uključuje sveobuhvatnu kampanju informisanja i javne forume na temu poljoprivrede i ruralnog razvoja, kao i različite informativno-edukativne događaje u deset odabranih opština širom zemlje: Travnik, Livno, Prijedor, Bihać, Brčko, Bijeljina, Banja Luka, Gradačac, Doboj i Trebinje.

Očekuje se da će, početkom 2017. godine, forumima prisustvovati poljoprivrednici, predstavnici poslovnih subjekata, razvojna i poljoprivredna udruženja, zadruge, stručnjaci, odnosno inženjeri agronomije, veterinari, lokalne vlasti, uključujući odjele za poljoprivredu i ruralni razvoj, te drugi relevantni akteri iz ciljanih područja.

Svaki forum uključuje mini-sajam, gdje će vodeći donatori imati priliku predstaviti svoje programe i inicijative za ruralni razvoj i poljoprivredu u BiH (kao što su USAID / Švedska FARMA II projekat, GIZ „ProLocal“, UNDP BiH, Care Austrija, HELP, OXFAM, UPIP Žepče, itd.). Lokalni proizvođači sjemena i hrane za životinje, kao i oni koji distribuiraju sredstva za zaštitu bilja će biti također pozvani da predstave svoje proizvode.

U isto vrijeme, lokalni tematski stručnjaci će voditi manje dijaloške sesije za zainteresirane poljoprivrednike vezane za najnovija dostignuća i potencijale korištenja novih tehnologija u ruralnom razvoju i poljoprivredi, sezonskim aktivnostima i slično.

Tokom 2016. godine, nastavilo se sa implementacijom projekata iz Programa IPA I. U okviru programa prekogranične saradnje Bosne i Hercegovine i Crne Gore nastavljena je implementacija projekata „Okolini prihvatljiv, novi i organski pristup poljoprivredi“ (*Environment friendly, new and organic approach to agriculture - ENO – Agri*), „Pčelarstvo - aktivnosti za budućnost“ (*Beekeeping - Activity for Future BAF*), projekat „Neka evropljani uživaju u vinima Hercegovine i siru iz Pljevalja“ (*Let Europeans enjoy in Wines of Herzegovina and Pljevlja Cheese - WINE and CHEESE*) te projekti: Srednjevjekovni tematski putevi Zemlje Hercega (*Thematic routes of Medieval Herzeg Lands - THEME MEDIEVAL*) i Akcije za ekološki i kulturni turizam Južnih Dinarida (*Southern Dinarides Eco and Cultural Tourism Actions*).

Takođe, Programom višekorisničke IPA-e Evropska komisija je, kroz projekat Jačanja evropskih integracija, podržala aktivnosti Stalne radne grupe za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope – SWG RRD (*South East Regional Rural Development Standing Working Group*) na implementaciji projekta "Priprema za implementaciju pristupa zasnovanog na razvoju teritorije (*Area Based Development*) na Zapadnom Balkanu - II Faza". Glavni cilj ove grant šeme je jačanje integrisanog ekonomskog razvoja u regionima "Drina - Tara" i "Drina - Sava" kroz podršku preduzetničkim inicijativama, fokusirajući se na jačanje turističke ponude u regionu i poboljšanje proizvodnih lanaca poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, poboljšanje turističkih usluga kroz integrisane projekte podsticanja saradnje između učesnika u lancu vrijednosti.

SWG RRD je u 2016. godini, u okviru ovog projekta organizovala/sprovela tri (3) sastanka grupe zainteresovanih strana prekograničnog regiona "Drina-Sava" na kojima su aktivno učestvovali predstavnici iz BiH. U okviru aktivnosti ljudi-ljudima SWG RRD je raspisao poziv za podršku

manifestacijama "ljudi-ljudima". U samom regionu "Drina-Sava" je finansirano ukupno 11 manifestacija na kojima su prisustvovali predstavnici iz BiH. Od toga, članovi grupe zainteresovanih strana su aplicirali, a SWG RRD podržao, tri manifestacije koje su bile organizovane u Brčkom od kojih bi posebno izdvojili Međunarodni sajam privrede Brčko 2016, na kojem je ovoj interinstitucionalnoj organizaciji dodijeljeno priznanje za međunarodni doprinos. Pored toga, SWG RRD, odnosno njihova Kancelarija za implementaciju projekta „Drina-Sava“, je podržala grupu zainteresovanih strana u apliciranju na osam (8) poziva IPA prekogranične saradnje (IPA CBC Calls).

U sklopu projekta kojeg implementira SWG RRD "Upravljanje čvrstim otpadom u prekograničnim ruralnim i obalnim područjima jugoistočne Evrope" uz podršku GIZ-a i Otvorenog regionalnog fonda za jugoistočnu Evropu - Modernizacija komunalnih usluga (ORF MMS) i Vlade Švajcarske, održane su četiri (4) dijalog platforme i dvije (2) radionice na kojima su učestvovali predstavnici iz Brčko distrikta BiH – Vlada Brčko distrikta BiH – Odjeljenje za komunalne poslove, JKP Brčko i nevladine organizacije.

U okviru pilot aktivnosti SWG RRD je donirao u prekograničnom regionu Drina-Sava opremu za razvrstavanja otpada koji uključuje kontejnere, klupe i slično školama i to za 47 škola iz Brčkog, Bogatića, Lopara i Loznice. Na području Brčko distrikta BiH– donacija je dodijeljena za 12 osnovnih i srednjih škola.

U sklopu drugih pilot aktivnosti, SWG RRD je proveo akcije čišćenja i organizovao radionice sa učenicima osnovnih i srednjih škola u Drina-Sava regionu: 16 akcija čišćenja pod nazivom "Green Actions, Earth Day Every Day!". Pored toga, snimljen je promotivni film u vezi navedenih pilot aktivnosti: [//www.youtube.com/watch?v=hvAUlSkXze8](http://www.youtube.com/watch?v=hvAUlSkXze8), te je izrađena Studija o upravljanju čvrstim otpadom sa preporukama u čijoj su izradi učestvovali predstavnici iz BiH.

U okviru projekta kojeg implementira SWG RRD „Ruralni razvoj kroz integrisano upravljanje šumskim i vodnim resursima“ (LEIWW) uz podršku GIZ-a održana su tri (3) info dana na kojima su učestvovali predstavnici iz BiH.

Putem ove interinstitucionalne grupe Bosni i Hercegovini je pružena prilika učestvovanja u višekorisničkom projektu u okviru IPA II 2014, kojeg implementira SWG RRD: Podrška za SWG RRD – ABD (*Support to the Regional Rural Development Standing Working Group – Area Based Development*) kao i višekorisničkog projekta iz IPA II 2016: Podrška za SWG RRD – IPARD (*Regional cooperation and networking in the field of agriculture, rural and economic development of cross-border areas*) koji će pomoći kod stvaranja mogućnosti za održivi razvoj u ruralnim prekograničnim područjima u ekonomskom i društvenom kontekstu i boljeg korištenja fondova EU, posebno u kontekstu programa IPA prekogranične saradnje i IPA ruralni razvoj (IPARD).

U 2016. godini SWG RRD je raspisao poziv za dodjelu bespovratnih sredstava - ABD Grant Sheme. U sklopu iste u regionima "Drina-Sava" biće finansirano ukupno osam (8) projekata za koje su potpisani ugovori sa 9 korisnika. Jedan (1) od korisnika ABD Grant Sheme je sa područja Brčko distrikta BiH. Implementacija je u toku.

Pomoć iz Instrumenta tehničke pomoći Evropske komisije - TAIEX

Tehnička pomoć Evropske komisije i instrument za razmjenu informacija (*Technical Assistance and Information Exchange – TAIEX*) je tehnička pomoć koja je dostupna u okviru Generalnog direktorata za susjedstvo pregovaranje proširenja Evropske komisije (DG NEAR). Cilj TAIEX-a

je da zemljama novim članicama EU, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu sa općim ciljevima politika Evropske komisije, u polju približavanja, transpozicije i uvođenja EU legislativne.

U Bosni i Hercegovini je tokom 2016. godine u oblastima poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja održano 14 TAIEX radionica i 9 ekspertskih misija. Korisnici ovog instrumenta su predstavnici Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH, Odjeljenja za poljoprivredu Vlade Brčko Distrikta BiH, Agencije za bezbjednost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja (veterinarski inspektori, laboratorijsko osoblje itd.). Svi događaji su organizovani od strane korisnika i u saradnji sa TAIEX kancelarijom iz Brisela (Tabela 1).

Isto tako, Bosna i Hercegovina je, uz druge države, korisnik instrumenta EK „Bolje obuke za sigurniju hranu“ (*Better Training for Safer Food - BTFS*), te su događaji u kojima su učestvovali predstavnici Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja i Kancelarije za veterinarstvo BiH prikazani u Tabeli 1.

4.2. Japan/JICA - Japan pruža Bosni i Hercegovini pomoć koja za cilj ima promociju etničkog pomirenja i ekonomske stabilizacije, što predstavlja osnovu za jačanje mira u Bosni i Hercegovini. Prioritetni sektori japanske razvojne pomoći su: (1) Promocija tržišne ekonomije (2) Okoliš i (3) Doprinos miru.

Projekat za izgradnju povjerenja kroz ruralni razvoj (2014-2017), kojeg finansira Vlada Japana, sastoji se od manjih projekata usmjerenih na razvoj poljoprivredne proizvodnje i preradu poljoprivrednih proizvoda. Implementira se na području Srebrenice, Bratunca i Rogatice uz podršku Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske u periodu 2014-2017, te ima za cilj da se poljoprivrednim proizvođačima i porodičnim gazdinstvima u ciljanim opštinama pomogne, da uz pomoć vlastitih resursa i u okviru poljoprivrednih poslova kojim se bave ostvare što je moguće veće prihode.

4.3. Kraljevina Holandija - Pored ostalih zemalja kojima pomaže, Holandija kontinuirano ima bilateralni razvojni program za BiH. Ta je pomoć uglavnom usmjerena na kreiranje održive, transparentne i pouzdane administrativne strukture u zemlji u skladu sa procesom EU integracija, sa posebnim osvrtom na poboljšanje poslovne klime za razvoj privatnog sektora i direktnih stranih investicija. Od 2012. godine bilateralna razvojna pomoć Holandije za Bosnu i Hercegovinu se transformira iz tradicionalno razvojnog odnosa u odnos usmjeren ka pristupanju EU. Bilateralni pristup Holandije zemljama regiona se postepeno kreće ka regionalnom strateškom pristupu. Kraljevina Holandija u najvećem obimu finansira:

Program oporavka regije Srebrenica (SRRP IV) koji konkretno podržava lokalne proizvođače u tri opštine (Srebrenica, Bratunac i Milići), putem obezbjeđivanja tehničke pomoći i obuke o metodama moderne poljoprivredne proizvodnje, uspostavljanja tržišnih struktura za prodaju njihovih proizvoda i pomaganja u povećanju njihove konkurentnost kroz investicije. Poduzeti su sistematski razvojni koraci za oživljavanje i jačanje proizvodnje u sektorima stočarstva, mljekarstva i uzgoja voća i povrća u tri opštine. Pored toga, projekat aktivno promovise razvoj privatnog sektora i podržava region u pokušajima da privuče investicije za krupnu i srednju industriju. Takođe, projekat podržava lokalne strukture vlasti sa ciljem da omoguću odgovarajuću, transparentnu i odgovornu upravu na lokalnom nivou.

Projekat razvoja i saradnje u regiji Birač (BIRAC) je zajednička inicijativa UNDP-a, UNICEF-a i UNHCR-a koja se temelji se na prethodno realizovanoj i tekućoj podršci opštinama u regiji Birač, te potiče na međuopštinsku i regionalnu saradnju u cilju podrške partnerskom pristupu. Ovakav pristup podrazumijeva jačanje koordinacije od dna prema vrhu, kao i teritorijalne povezanosti, uz primjenu EU LEADER principa. Obuhvatajući kao ciljnu grupu prevashodno subregionalna područja, glavni nosioci pomenutog pristupa su lokalne akcione grupe (LAG), tj. njihovi članovi iz reda predstavnika lokalnih javnih kao i privatnih socioekonomskih interesa. On se zasniva na zajedničkoj područnoj integriranoj razvojnoj strategiji, koja uzima u obzir lokalne potrebe i potencijale u cilju poticanja na aktivni angažman svih aktera u provedbi zajedničkog plana i programa područnog razvoja. U ovom kontekstu, uz LEADER metodologiju primijenjuje se pristup uspostavljanja i provođenja programa zasnovanog na ljudskim pravima, a u smislu socijalne zaštite i inkluzije.

Ove programe finansijski podržavaju UNDP i opštine.

4.4. Kraljevina Švedska – Regionalni strateški princip je primjenjen kod kreiranja strateškog dokumenta Kraljevine Švedske. Ovaj dokument, pod nazivom „*Results strategy for Sweden's reform cooperation with Eastern Europe, the Western Balkans and Turkey for the period 2014–2020*“. fokusira se na tri rezultata:

- Poboljšanje ekonomske integracije sa EU i razvoj tržišne ekonomije,
- Jačanje demokratije, veće poštovanje ljudskih prava i razvijanje vladavine prava,
- Poboljšanje životne sredine, smanjenje uticaja klimatskih promjena i poboljšanje otpornosti na klimatske promjene.

Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine je zaključio posebni sporazum sa Ambasdom Kraljevine Švedske u Sarajevu koji se odnosi na pomoć za borbu protiv bolesti kvrgave kože. Ukupna vrijednost projekta/Sporazuma iznosi 2.600.000,00 SEK (švedskih kruna) i važi za period od 11.11.2016. godine do 30.06.2018. godine za potrebe nabavke vakcina protiv ove bolesti.

U saradnji sa USAID započela je implementacija USAID/Sweden FARMA II projekta kojeg sufinansira Švedska.

4.5. Republika Češka/CzDA. Strategija za razvoj i saradnju Republike Češke 2010-2017, pored ostalih, obuhvata sektor poljoprivrede u BiH kao ciljani sektor za finansiranje. Donatorska podrška Češke se zasniva na „Programu saradnje između Bosne i Hercegovine i Češke Republike za razdoblje 2011 -2017“.

U 2016. godini Republika Češka je finansirala šest projekata u Bosni i Hercegovini vezanih za poljoprivredu, ali je u budućem periodu najavljeno povlačenje ovog donatora za sektor. U sklopu programa malih lokalnih projekata za 2016., odabrano je šest projektnih prijedloga ukupne vrijednosti 106.000 KM, koji su realizovani u periodu od marta do oktobra 2016. godine. Prilikom izbora konkretnih projekata uzimalo se u obzir kvalitet projektnog prijedloga i njegov širi doprinos za ciljanu grupu. Između ostalih, finansirana je nabavka vakum mašine za pakovanje za Poljoprivrednu zadrugu Tarevci. Projekat „Razvoj sistema za uzgoj goveda u Bosni i Hercegovini“ je u toku kao i projekat „Institucionalna podrška za certificiranje i kontrolu sadnog materijala za Upravu Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja. Takođe, Češka podržava proizvodnju Livanjskog sira Cincar u saradnji sa opštinom Livno i Udrugom proizvođača autohtonog livanjskog sira Cincar i dr.

4.6. **Republika Hrvatska**, kao novi član donatorske zajednice, podržava projekte obnove škola i kulturnog naslijeđa u ruralnim područjima u BiH kao i održivi povratak vezan za poljoprivredu kroz projekte pod nazivom: „Otvaranje novih radnih mjesta za povratnike i domicilno stanovništvo u poljoprivrednoj proizvodnji“ i „Podrška održivom povratku u Bosansku Posavinu“.

4.7. **Republika Italija** iz projekta Pilot akcije za integralni ruralni razvoj i revitalizaciju teritorije Bosne i Hercegovine“ je donirala pogon za proizvodnju maslinovog ulja čiji će korisnici biti svi proizvođači maslinovog ulja na području opštine Stolac. Doniran je uređaj „Oliomio 80“ s dodatkom za čišćenje maslina i pumpom koja odvaja ulje od vode i lišća maslina. Vrijednost uljare je oko 20.000,00 EUR.

4.8. **Republika Poljska** se krajem 2015.godine aktivno uključila u donatorsku zajednicu koja djeluje u BiH pružajući tehničku pomoć u prenošenju iskustava za korištenje pretpripravnih fondova EU. Po četiri predstavnika šest zemalja Zapadnog Balkana (evropske integracije, poljoprivreda, inostrani poslovi i pravosuđe) učestvovalo u prvoj (2015) i drugoj (2106) Akademiji proširenja koja se realizuje u područjima Republike Poljske koja su imala najvećeg uspjeha u korištenju sredstava iz EU fondova.

4.9. **Savezna Republika Njemačka/GIZ** - Njemačka se zalaže da pomogne BiH u razvoju funkcionalne tržišne ekonomije, pri usklađivanju pravnog sistema sa *acquis communautaire* EU, kao i za prevazilaženje posljedica rata i nedavnih poplava. Tokom 2016. godine, oblast poljoprivrede je zastupljena u strukturi „Programa za lokalnu samoupravu i ekonomski razvoj“ (EU ProLocal program) kojeg uz, sredstva Evropske unije i Vlade Savezne Republike Njemačke, implementira GIZ (*Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*). EU ProLocal ima za cilj da doprinese dinamičnijem ekonomskom i socijalnom razvoju u Bosni i Hercegovini jačanjem konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. Fokus Programa su mala i srednja preduzeća iz 4 ključna ekonomska sektora u BiH (drvno-prerađivački, metalo-prerađivački, agrobiznis i turizam) u 20 odabranih partnerskih opština.

Tokom 2016. godine se odvijala implementacija projekta „Genetski nemodifikovana kvalitetna soja iz Dunavske regije – Bosna i Hercegovina i Srbija“. Ovaj projekat obezbjeđuje čvrstu osnovu za proizvodnju visokokvalitetne hrane za ljude i životinje bez genetski modifikovanih organizama (GMO) i koja ima bezbjedno, kontrolisano porijeklo, a namijenjena je regionu Dunava i zapadno-evropskom tržištu.

4.10. **Sjedinjene Američke Države/USAID** Strateški dokument je: USAID/ Razvojna strategija za Bosnu i Hercegovinu 2012-2016 (*USAID/Bosnia and Herzegovina Country Development Cooperation Strategy 2012-2016*). Aktivnosti koje USAID provodi u okviru svojih projekata, bazirane su na razvojnim ciljevima ove strategije, i u prvom redu su usmjerene na ekonomski razvoj u cilju jačanja konkurentnost BiH tržišne ekonomije, te osiguranja boljih ekonomskih mogućnosti za sve građane.

U 2016. godini uz pomoć USAID-a implemetnirani su projekti:

„**Partnerstvo za razvoj agrobiznisa**“ kojeg implementira Brams d.o.o. čije su sveukupne aktivnosti odnose na jačanje potencijala za proizvodnju kornišona, povrća i jagodičastog voća i njihove prerade u BiH, nadogradnjom lanaca vrijednosti i povezivanjem malih proizvođača radi izvoza na tržište EU. Projekat se fokusira na povećanje obima i poboljšanje kvaliteta proizvodnje i olakšavanje pristupa poljoprivrednim inputima kako bi se zadovoljili zahtjevi klijenata iz EU.

Ove aktivnosti će generirati privredni i društveni rast i povećanje prodaje, izvoza, profitabilnost, zapošljavanje manjina i žena i poticanje međuetničke saradnje.

„**Podrška razvoju poljoprivrede u Hercegovini**“ je program koji ima za cilj da poboljša konkurentnost poljoprivredno- prehrambenog sektora u Hercegovini kroz pružanje tehničke pomoći za izgradnju kapaciteta odabranim poljoprivrednicima i mikropreduzećima.

Na osnovu iskustava iz projekta FARMA, kojeg su finansirale vlade Amerike, Švedske i Češke (USA/USAID, Švedska/SIDA, Češka/CzDA), u 2016. godini započela je implementacija projekta pod nazivom **USAID/Sweden FARMA II** koji predstavlja potvrdu vizije USAID-a i Vlade Kraljevine Švedske, da domaći potrošači mogu i trebaju imati povjerenja u prehrambene i poljoprivredne proizvode domaće proizvodnje, a koje je također moguće izvoziti i na tržišta Evropske unije.

Projekat traje pet godina i pruža tehničku pomoć i obuku kroz program prilagođen potrebama svojih korisnika, sa ciljem unaprjeđenja konkurentnosti prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda, kroz proširivanje ekološki održive proizvodnje i prerade, te povećanjem proizvodnje prehrambenih proizvoda višeg stepena prerade. Ostvarivanje uspjeha na ovim poljima djelovanja će doprinijeti sveobuhvatnom ekonomskom rastu u sektoru poljoprivrede, te smanjenju siromaštva u ruralnim područjima. Implementacija i očekivani rezultati:

- Projekat USAID/Sweden FARMA II radi sa organizacijama poljoprivrednih proizvođača i individualnim poljoprivrednicima, na povećanju njihovih prinosa i poboljšanju kvaliteta proizvoda,
- Obuke i tehnička pomoć se posebno usmjeravaju na žene poduzetnice i organizacije poljoprivrednih proizvođača na čijem čelu se nalaze žene i
- Saradnja sa državnim organima u pogledu izrade i provedbe zakonodavnih akata kakve zahtijeva EU, predstavlja još jedan od glavnih stubova djelovanja projekta. Unapređenjem regulatornog okvira i usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa zahtjevima EU, projekat će ojačati sposobnost privatnog sektora da ostvari pristup tržištu Evropske unije, poveća izvoz i prihode poljoprivrednika, stvori nova radna mjesta i u konačnici dovede do smanjenja siromaštva.

4.11. **Švicarska**, u skladu sa svojom Strategijom za saradnju sa Bosnom i Hercegovinom 2013-2016 (*Swiss Cooperation Strategy Bosnia and Herzegovina 2013-2016*), ima za sveobuhvatni cilj doprinos tranziciji Bosne i Hercegovine prema socijalno inkluzivnoj tržišnoj ekonomiji i decentralizovanom, demokratski orijentisanom političkom sistemu, uz dugoročnu perspektivu za proces pristupanja u EU. Švicarska finansira, pored ostalih i Projekat integriranog lokalnog razvoja (ILDLP), koji svojim aktivnostima podržava različite projekte u poljoprivredi i ruralnom razvoju na nivou lokalne zajednice. Ovaj projekat, koji implementira i sufinansira UNDP, kao jedan od stubova UNDP-ovog Sektora za ruralni i regionalni razvoj, pruža podršku jačanju planiranja lokalnog razvoja i realizaciji lokalnih strategija u BiH. Koncept projekta osigurava “most” između strateških i budžetskih okvira lokalnih i viših nivoa vlasti, a također pomaže i 40 lokalnih vlasti da izrade integrirane lokalne strategije i uspješno ih sprovedu u partnerstvu sa svojim zajednicama

Pored toga, Švicarska finansira projekte koji indirektno jačaju konkurentnost sektora poljoprivrede: Prilika Plus (*Skills for Jobs*) kojeg implementira Agencija za razvoj malih i

srednjih preduzeća RS (RARS), Projekat „MarketMakers“ kao i Švajcarski program za promociju uvoza (*Swiss Import Promotion Programme - SIPPO*).

4.12. **Svjetska banka** – Strategija partnerstva za Bosnu i Hercegovinu za period 2016-2020 (*International Development Association and International Finance Corporation Country Partnership Strategy for Bosnia and Herzegovina for the Period 2016–2020*) daje osnove za analizu, savjete i finansiranje radi ubrzanja provođenja reformi dizajniranih za obnovu ekonomskog rasta. U cilju pripreme ove strategije, izvršena je sistematska dijagnostička analiza koja je izvršena radi definisanja izazova sa kojima se BiH suočava na putu ka rastu i prosperitetu te kako bi se identifikovala moguća rješenja.

Osnovni zaključak je da BiH može postići održivi rast koji će biti od koristi za široke društvene grupe samo ukoliko se preduzmu odlučni koraci na uređenju javnog sektora kako bi se dala šansa rastu i iskoristio potencijal privatnog sektora. Kroz strateški okvir, Grupacija Svjetske banke će podržati reforme u tri oblasti:

- Povećanje efikasnosti i efektivnost javnog sektora
- Stvaranje uslova za ubrzan razvoj privatnog sektora
- Izgradnja otpornost na prirodne katastrofe

„**Projekat poljoprivreda i ruralni razvoj**“ (ARDP) je završio sa implementacijom u junu 2016.godine i njegov cilj je bio da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnom i entitetskom nivou za pružanje djelotvornijih i efikasnijih poljoprivrednih usluga i programa podrške, te također da pruži značajan doprinos da BiH što prije postane podobna za sredstva podrške u okviru IPARD-a. Projekt je podržavao razvoj poljoprivrednog informacijskog sistema, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje kapaciteta u oblasti veterinarstva, sigurnosti hrane, fitosanitarnih usluga, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne uslužne djelatnosti.

U implementaciji je „**Projekat razvoja navodnjavanja**“ (IDP) čiji je razvojni cilj poboljšanje performansi sistema za navodnjavanje i podrška institucijama koje podržavaju poljoprivredne proizvođače u projektnim područjima. Projekat je tokom 2016. godine podržavao bolje planiranje i upravljanje vodnim resursima te održivo korištenje vodnih resursa za navodnjavanje i odvodnjavanje kao i ublažavanje uticaja suša i poplava. Sredstvima iz ovog kredita se priprema i strategija za prilagođavanje klimatskim promjenama.

Nakon katastrofalnih poplava u maju 2014.godine, kreiran je i odobren „**Projekat hitnog oporavka od poplava**“ (FERP), u čijoj finansijskoj konstrukciji poljoprivreda učestvuje sa oko 25%. Projekti se implementiraju na nivou entiteta, putem jedinica za implementaciju projekata (PCU i APCU).

4.13. **Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim Narodima** (*Food and Agriculture Organisation of the United Nation - UN FAO*). Kao organizacija u okviru UN-a, FAO strateški pristup se bazira na Milenijumskim razvojnim ciljevima, zatim na Okvirnom programu za period 2010-2019, te na Srednjoročnom planu za period 2014-2017. Pet strateških ciljeva ovoga plana su: (1) Doprinositi iskorjenjivanju gladi, nesigurnosti u obezbjeđenju dovoljnih količina hrane i pothranjenosti; (2) Povećati i unaprijediti pružanje proizvoda i usluga od poljoprivrede, šumarstva i ribarstva na održiv način; (3) Smanjivati ruralno siromaštvo; (4) Omogućiti efikasne poljoprivredne i prehrambene sisteme na lokalnom, nacionalnom i

međunarodnom nivou uključivanjem svih aktera i (5) Povećati otpornost sredstava za život na prijetnje i krize.

U skladu sa navedenim ciljevima, eksperti FAO učestvuju u realizaciji projekata iz sredstava FAO TCP instrumenta (*Technical Cooperation Programme*) ili iz sredstava drugih donatora.

U 2016. godini, FAO u BiH je implementira regionalni projekat „Tehnička podrška za korištenje drvne energije u cilju unaprjeđenja ekonomski održivog ruralnog razvoja i ispunjavanja ciljeva obnovljivih izvora 2020 za Zapadni Balkan“. Po okončanju procedure za zaključivanje Sporazuma o implementaciji u skladu sa Zakonom, u pripremi za implementaciju su regionalni projekti tehničke pomoći: „Jačanje kapaciteta za upravljanje i smanjenje rizika od katastrofe (DRRM) i uvođenje praksi prilagođavanja klimatskim promjenama (CCA) u sektoru poljoprivrede na Zapadnom Balkanu“ i „Podrška odlučivanju za modernizaciju i unapređivanje održivog upravljanja zemljištem“ .

Kako je predviđeno FAO Programskim okvirom za Bosnu i Hercegovinu 2015-2017 Bosni i Hercegovini su dodijeljena sredstva u vrijednosti od 467.776 američkih dolara (USD) za projekat „Podrška pripremama za planiranje i provođenje pilot projekta ruralnog razvoja u zajednici na području Livna (Kanton 10)“ - FAO - GCP/BiH/008/HUN. Projekat, koji finansira Vlada Mađarske, a implementira FAO kancelarija u Bosni i Hercegovini realizovan je u 2016. godini. Glavni cilj ovog projekta je da podrži održivi razvoj ruralnih područja u Bosni i Hercegovini na osnovu pristupa lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice. Aktivnosti su se odvijale na području Kantona 10 (Livanjski kanton), u koje su uključene opštine: Bosansko Grahovo, Glamoč, Livno, Kupres i Tomislavgrad.

4.13.1. **FAO Opšta komisija za ribarstvo Mediterana**

(*FAO General Fisheries Commission for the Mediterranean - GFCM*)

Bosna i Hercegovina je tokom 2016.godine postala neugovorna članica Opšte komisije za ribarstvo Mediterana (*General Fisheries Commission for the Mediterranean – GFCM*, Komisija) djeluje u okviru UN FAO.

Komisija je osnovana u skladu sa odredbama člana XIV ustava FAO, Sporazumom za osnivanje Opšte komisije za ribarstvo Mediterana i nju čine 23 zemlje članice, zajedno sa Evropskom unijom. Ciljevi GFCM-a su: promovisanje razvoja, očuvanje, racionalno upravljanje i najbolje korištenje živih resursa, kao i održivi razvoj akvakulture na Mediteranu, Crnom moru i povezanim vodama. Članstvo je otvoreno kako za mediteranske obalne države i regionalne organizacije, tako i za države članice Ujedinjenih nacija čija plovila vrše ribolov u vodama Mediterana.

U saradnji s drugim regionalnim organizacijama za ribarstvo (*Regional Fishery Bodies - RFB*), GFCM je instrument za koordiniranje napora vlada za efikasno upravljanje ribolovom na regionalnom nivou u skladu sa Kodeksom o odgovornom ribarstvu (*Code of Conduct for Responsible Fisheries - CCRF*). GFCM ima ovlasti da usvoji obavezujuće preporuke za očuvanje i upravljanje ribarstvom putem zone konvencije (*Convention Area*) i igra ključnu ulogu u upravljanju ribolovom u regiji.

GFCM održava redovne godišnje sjednice i sprovodi svoju politiku i aktivnosti preko Sekretarijata, koji ima sjedište u Rimu, Italija, a u periodu između sjednica posluje putem svojih odbora i to:

- **Savjetodavnog naučnog odbora** (*Scientific Advisory Committee - SAC*),
- **Odbora za akvakulturu** (*Committee on Aquaculture - CAQ*),
- **Odbora za usklađenost** (*Compliance Committee - CoC*),
- **Odbora za administraciju i finansije** (*Committee of Administration and Finance - CAF*) i njihovih unutrašnjih jedinica.

GFCM također ima podršku zajedničkih projekata na sub-regionalnom i regionalnom nivou koji unapređuju naučnu saradnju i izgradnju kapaciteta u zemljama korisnicama, u skladu sa GFCM prioritetima i strateškim ciljevima. Osim toga, Komisija blisko saraduje sa drugim međunarodnim organizacijama po pitanjima od zajedničkog interesa.

Bosna i Hercegovina je, kao neugovorni član GFCM, pozvana je da se uključi u aktivnosti projekta "Naučna saradnja za podršku odgovornom ribarstvu na Jadranu" ("*Scientific cooperation to support responsible fisheries in the Adriatic sea*" - **AdriaMed**) koji je, pod pokroviteljstvom GFCM, u mogućnosti da pruži tehničku podršku Bosni i Hercegovini u procesu usklađivanja zakonodavstva u oblasti morskog ribarstva i akvakulture sa Zajedničkom ribarskom politikom EU. Projekat finansiraju Vlada Republike Italije i Republike Hrvatske te Evropska komisija, a implementira FAO kancelarija u Rimu, Republika Italija.

Projekat ima za cilj promociju naučne saradnje među jadranskim zemljama (Albanije, Hrvatske, Italije, Crne Gore i Slovenije), u skladu sa Kodeksom o odgovornom ribarstvu - CCRF. Dugoročni cilj projekta jeste davanje podrške jadranskim državama u ostvarenju programa zajedničkog upravljanja ribarstvom, uz punu i koordiniranu saradnju državnih uprava za ribarstvo, istraživačkih struktura, riboprerađivačkih preduzeća i profesionalnih ribara, a po preporuci CCRF.

Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je, radi uključivanja Bosne i Hercegovine u aktivnosti ovog projekta, pokrenulo proceduru za zaključivanje projektnog sporazuma i organizovalo prijem Misije AdriaMed projekta u decembru 2016.godine.

4.14. Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede – IFAD (*International Fund for Agricultural Development*) Strategije: Bosna i Hercegovina – Strateški program prilika zasnovan na rezultatima (*Bosnia and Herzegovina Result Based – Country Strategic Opportunities programme- RB-COSOP*) za period 2013-2018, usvojen 2013.godine. RB-COSOP nastoji doprinijeti smanjenju siromaštva na način koji omogućava održivo i efikasno korištenje prirodnih resursa, diverzifikaciju aktivnosti i poboljšanje života na selu, te pomoći u ublažavanju rizika koji potiču od klimatskih promjena - posebno u najugroženijim kategorijama stanovništva.

U 2016.godini završena je implementacija Projekta poboljšanja životnih uslova na selu (*The Rural Livelihoods Development Project - RLDP*)

Cilj projekta je bio da se postignu održiva poboljšanja u životu 29 opština sa visokom stopom siromaštva i niskim nivoom razvoja, u centralnim i južnim dijelovima zemlje. Isto tako, projekat je imao za cilj je povećanje nivo prihoda i zaposlenosti među poljoprivrednicima bez vlastitog posjeda, poljoprivrednicima, ruralnim poduzetnicima i nezaposlenima i samozaposlenim ljudima na selu, s posebnim naglaskom na uključivanje žena u tim grupama. Projekat je podržavao diverzifikaciju dohotka i života u ruralnim područjima, promociju i komercijalizaciju proizvodnje na malim farmama, te komercijalizaciju ruralnog biznisa putem lanaca snabdijevanja.

Šesti IFAD Projekat razvoja ruralnog poslovanja (*The Rural Business Development Project - RBDP*) je započeo sa implementacijom u 2016. godini.

Projektni opšti cilj je smanjenje siromaštva na selu kroz povećanje prihoda ciljne grupe i osnaživanje njihove sposobnosti brzog oporavljanja gradeći profitabilna farmska i ne-farmska preduzeća.

Razvojni cilj projekta je pomoći poljoprivrednicima za preživljavanje, uz nastojanje da pređu iz oblika proizvodnje za vlastite potrebe (potrošnju) na komercijalno bavljenje poljoprivredom, te da im se pomogne u razvijanju sektora ne-farmskih preduzeća i stvaranje prilika za zapošljavanje na selu. Od projekta se očekuje da ga direktno koristi preko 20,000 ruralnih domaćinstava.

Kreditni Sporazum za sedmi IFAD projekat pod nazivom: Projekat razvoja konkurentnosti u ruralnim područjima (*The Rural Competitiveness Development Project - RCDP*) je potpisan od strane ovlaštenih predstavnika IFAD-a i BiH, nakon čega je završena procedura odobravanja (prihvatanja) na nivou Parlamentarne skupštine BiH, te je ratificiran od strane Predsjedništva. Tokom 2017.godine, nakon finalizacije zakonske procedure slijedi proglašenje efektivnosti projekta i početak implementacije.

4.15. Razvojni program Ujedinjenih naroda - UNDP (*United Nation Development Programme*) – Strateško opredjeljenje za Bosnu i Hercegovinu bazirano je na Milenijumskim razvojnim ciljevima (*Global Millennium Development Goals - GMDP*). Uz Švicarsku i Holandiju, UNDP sufinansira i implementira programe i projekte vezane za više sektora, pa takvim pristupom utiče na razvoj poljoprivrede u BiH.

5. PRILAGOĐAVANJE SPORAZUMA O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU IZMEĐU EVROPSKIH ZAJEDNICA I NJIHOVIH DRŽAVA ČLANICA I BOSNE I HERCEGOVINE

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa Bosnom i Hercegovinom potpisan je 2008. godine i stupio je na snagu u junu 2015. godine. Zahvaljujući SSP-u i njegovoj trgovinskoj komponenti, Privremenom sporazumu, koji je bio na snazi od 2008. godine, 85 % izvoza iz BiH ide u Evropsku uniju.

Trgovinske povlastice između BiH i EU su već u velikoj mjeri asimetrične u korist BiH: dok BiH održava kvote na uvoz brojnih proizvoda iz Evropske unije, EU je liberalizovala gotovo sav uvoz iz BiH, sa izuzetkom šećera, vina, teletine i ribe pod uslovom da robe ispunjavaju standarde definisane pravilima EU.

Evropska komisija je od kraja 2012. godine vodila pregovore o Protokolima o prilagodbi sa velikim brojem zemalja, uključujući i zemlje Zapadnog Balkana, kako bi izbjegla poremećaj postojeće bilateralne trgovine između ovih zemalja i Hrvatske, nakon pristupanja Hrvatske EU u julu 2013. godine. Bosna i Hercegovina je posljednja zemlja na Zapadnom Balkanu koja je potpisala Protokol o tehničkoj prilagodbi SSP-a, 15. decembra 2016. godine. Potpisivanjem Protokola iskazana je spremnost zemalja članica EU posebno Njemačke za pružanje podrške sektoru poljoprivrede u cilju lakšeg prevazilaženje eventualnih negativnih posljedica potpisivanja ovog protokola za poljoprivredni sektor u BiH.

Put EU integracija

Potpuna provedba SSP-a, uključujući njegovo prilagođavanje, važan je element opredijeljenosti zemlje u procesu evropskih integracija. Zajedno sa uspostavljanjem funkcionalnog mehanizma koordinacije o pitanjima EU, prilagodba SSP-a je bila neriješeno pitanje koje je zemlja trebala prioritetno riješiti na putu EU integracija.

Rješavanje ovih pitanja omogućilo je Bosni i Hercegovini da krene naprijed na putu ka EU, kao što se pokazalo zahtjevom Vijeća EU od 20. septembra 2016. godine Evropskoj komisiji da pripremi Mišljenje o zahtjevu za članstvo koje je Bosna i Hercegovina podnijela 15. februara 2016. godine. Komesar Hahn posjetio je zemlju 9. decembra kako bi predao sveobuhvatan Upitnik, koji će Komisija koristiti zajedno sa drugim izvorima da sačini svoje Mišljenje.

6. PREPORUKE I ZAPAŽANJA

6.1. Preporuke Evropske komisije

Prema Izvještaju o Bosni i Hercegovini za 2016. godinu koji priprema Evropska komisija (EK), navodi se da su „Pripreme u oblasti poljoprivrede i ribarstva u ranoj fazi. Postignut je određeni napredak u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike.

U narednoj godini, Bosna i Hercegovina treba posebno da:

→ izradi i usvoji cijelodržavni strateški plan za ruralni razvoj i dogovori uspostavljanje nacionalne strukture za dobijanje pretpristupne pomoći u sektoru poljoprivrede kroz Instrument za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj;

→ dodatno uskladi svoje sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa evropskim standardima;

→ dodatno nadogradi svoje administrativne kapacitete, naročito inspeksijske službe i laboratorije.

Detaljno se navodi da su „U oblasti **poljoprivrede i politike ruralnog razvoja**, Bosna i Hercegovina još nije izradila strateški plan za ruralni razvoj na državnom nivou. Još uvijek nije usvojen ažurirani program usklađivanja za poljoprivredu, hranu i ruralni razvoj na državnom nivou. Zakonodavstvo o vinu i o organskoj proizvodnji na državnom nivou tek treba da bude usvojeno. Sporazum o uspostavljanju institucionalnih struktura koje bi omogućile zemlji da koristi Instrument za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj još uvijek nije postignut. Potrebno je poboljšati administrativne kapacitete i koordinaciju u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Mjere podrške ni dalje nisu dovoljno efikasne niti usklađene sa EU da bi se povećala produktivnost i konkurentnost sektora. Još uvijek ne postoji dogovor o zakonskom okviru za provođenje poljoprivrednog popisa. Poljoprivredne statistike i poljoprivredni informacioni sistem tek treba da se uspostave i konsoliduju u cijeloj zemlji. Još uvijek nije usvojena državna strategija poljoprivrednog informacionog sistema. Sistemi za registraciju zemljišta tek treba da budu usklađeni u cijeloj zemlji, a potrebno je poboljšati i upravljanje zemljištem.

Po pitanju **sigurnosti hrane**, u septembru 2015. u Bosni i Hercegovini su odobrene četiri mljekare za izvoz termički obrađenog mlijeka i određenih mliječnih proizvoda u EU. Od tada se

broj odobrenih mljekara u zemlji povećao na osam. Postignut je određeni napredak u provedbi akcionog plana Bosne i Hercegovine za proizvodnju i preradu mlijeka i mliječnih proizvoda za izvoz u EU. Međutim, određene neefikasnosti tek treba da se poprave. U tom kontekstu, potrebno je usvojiti nove zakone o veterini i sigurnosti hrane na državnom nivou i izmjene i dopune državnih zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju. Zvanične sisteme države za kontrolu hrane i hrane za životinje treba u potpunosti uskladiti s *acquis-em* i uredno provoditi. Potrebno je dodatno poboljšati razmjenu informacija i koordinaciju unutar lanca kontrole s ciljem povećanja efikasnosti, te kako bi zemlja mogla da ispuni zahtjeve i standarde EU za izvoz ostale robe životinjskog porijekla na tržište EU. Higijenski paket je potrebno provesti u potpunosti i na usklađen način u cijeloj zemlji.

Institucionalni i administrativni kapaciteti, posebno u inspekcijским službama, zahtijevaju daljnju nadogradnju kako bi se sistem kontrole uvoza i kontrole unutrašnjeg tržišta u potpunosti proveo u skladu s propisima EU. Subjektima u poslovanju s hranom je i dalje potrebno dodatno obrazovanje i obuka o posebnim zahtjevima EU u pogledu sigurnosti i kvaliteta.

Bosna i Hercegovina je nastavila provoditi plan praćenja (monitoring) sigurnosti hrane. Potrebno je usvojiti plan upravljanja krizom i hitne operativne mjere. Doneseni su provedbeni propisi za jačanje sistema za procjenu rizika zemlje i za usklađivanje i održavanje baza podataka o sigurnosti hrane.

Bosna i Hercegovina i dalje u potpunosti učestvuje u sistemu brzog upozoravanja Evropske komisije za hranu i hranu za životinje, tako što provodi odgovarajuće inspekcije i izvještava Komisiju o rezultatima. Ukupno je kroz sistem dobijeno sedam obavještenja, a tri obavještenja su dostavljena sistemu, uključujući i ona koja se odnose na uvozne proizvode. Nije bilo opasnosti za zdravlje i sigurnost potrošača u ovim slučajevima.

Nastavljeno je sa jačanjem kapaciteta laboratorija i povećan je broj akreditovanih laboratorijskih metoda za dijagnostiku, čime su poboljšane službene kontrole hrane i hrane za životinje. Međutim, centralna baza podataka za službeni sistem za kontrolu hrane i hrane za životinje još uvijek nije u potpunosti funkcionalna. Potrebno je izraditi strategiju za laboratorijska ispitivanja uzoraka na državnom nivou u skladu sa službenim sistemom za kontrolu hrane i hrane za životinje.

U vezi sa **veterinarskim** pitanjima, Bosna i Hercegovina je nastavila sa kontrolom, prevencijom i iskorjenjivanjem zaraznih bolesti životinja. Provedene su mjere kontrole životinja, uključujući i one protiv bruceloze i tuberkuloze goveda. BiH je uspješno završila petogodišnji program kontrole i iskorjenjivanja bjesnila, tako da je posljednje dvije godine zemlja bez bjesnila. Potrebno je usvojiti nove višegodišnje operativne programe za kontrolu i iskorjenjivanje bjesnila i bruceloze za 2016-2022. Informacioni sistem za upravljanje obavijestima o bolestima životinja i njihovom izbijanju je potrebno dodatno nadograditi kako bi postao potpuno funkcionalan. Kapaciteti laboratorija su dodatno poboljšani u pogledu opreme, a povećan je i broj akreditiranih laboratorijskih metoda za dijagnostikovanje bolesti životinja.

Plan monitoringa rezidua zemlje se i dalje provodi. Nedostaci u sistemu identifikacije životinja, registracije i kontrole kretanja, uključujući i centralnu bazu podataka, ne dozvoljavaju vlastima efikasno planiranje i provedbu relevantnih zdravstvenih mjera za životinje. Potrebno je uspostaviti strateški okvir za upravljanje životinjskim nusproizvodima za cijelu zemlju u skladu s *acquis-em*.

Podzakonski akti koji su u januaru usvojeni u **fitosanitarnom** sektoru doveli su do poboljšanja registracije proizvoda za zaštitu bilja. Priručnikom i smjernicama izrađenima u aprilu za fitosanitarne inspektore usklađene su njihove standardne operativne procedure i kontrole, kako u unutrašnjem tržištu tako i na graničnim prijelazima. Nakon što je u julu 2015. odobren izvoz krompira u EU, nastavljen je posebni nadzor nad karantinskim štetnim organizmima krompira. Nastavljena je registracija relevantnih proizvođača, uvoznika, izvoznika i distributera u fitoregistar. Rad službenih dijagnostičkih laboratorija i kontrola na graničnim prelazima u velikoj mjeri su usklađeni sa *acquis-em*. Ipak, potrebna su dodatna poboljšanja u akreditaciji laboratorija. Potrebno je dalje jačati institucionalne i administrativne kapacitete, posebno kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutrašnjeg tržišta. Mreža regionalnih ureda Uprave za zaštitu zdravlja bilja još uvijek nije u potpunosti operativna. Upis novih sorti u listu biljnih sorti zemlje treba unaprijediti kako bi se omogućio veći potencijal trgovanja. Principi integrisanog upravljanja štetočinama moraju se usklađeno provoditi u cijeloj zemlji.

Poljoprivrednim proizvođačima je potrebna dodatna obuka o zahtjevima i standardima za korištenje sredstava za zaštitu bilja i o primjeni maksimalnim količinama rezidua.

Bosna i Hercegovina je nastavila da jača provedbu propisa o **genetski modifikovanim organizmima** i izdala je 16 tješenja kojima se odobrava stavljanje genetski modificirane hrane na tržište Bosne i Hercegovine. Vijeće za genetski modificirane organizme u BiH i dalje djeluje kao savjetodavno i tijelo za praćenje. Registar genetski modificovane hrane i hrane za životinje je u potpunosti funkcionalan. U procesu se poštuju principi kontrole i transparentnosti i omogućeno je pravilno praćenje i označavanje tih proizvoda. Potrebno je dalje usklađivanje zakonodavstva u ovoj oblasti kako bi se dodatno nadogradili operativni postupci u cijeloj zemlji.

Politike u sektoru **ribarstva** moraju biti usklađene u cijeloj zemlji. Bosna i Hercegovina treba pojačati napore za provedbu *acquis-a* u ovom sektoru na usklađen način kako bi se povećao potencijal za izvoz ribe i ribljih proizvoda u EU.

Pored toga, preporuke i operativni zaključci prvog **Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo u okviru SSP-a između EU i BiH**, održanog u Briselu 29. juna 2016. godine, vezani su za omogućavanje pristupa IPA II sredstvima, tako da „**vlasti u Bosni i Hercegovini trebaju hitno usvojiti cjelodržavnu strategiju sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja, obzirom da je ovaj dokument preduslov za uključivanje sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja i IPA II programski okvir. Vlasti u BiH hitno trebaju nastaviti sa aktivnostima za postizanje formalnog političkog dogovora o IPARD strukturama i finalizirati, usvojiti i dostaviti EU tehnički dokument o uspostavljanju IPARD-a. Takođe, potrebno je dogovoriti i izraditi državni pravni okvir za provođenje popisa poljoprivrede. Zbog njegovog nepostojanja usporava se razvoj sektora, a IPA sredstva se preusmjeravaju na druge mjere**“.

6.2. Preporuke sa sastanka informiranja donatora 2016. godine

Na devetom sastanku informiranja donatora u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, koji je održan 19. maja 2016. godine, istaknuti su prioritetni smjerovi za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH koji su u narednom periodu pogodni za donatorsku intervenciju koja može pomoći Bosni i Hercegovini u sprovođenju reformi i ispunjavanju kriterija za članstvo u EU:

1. Jačanje institucionalnih kapaciteta (kadrovski i materijalno), a naročito kapaciteti relevantnih institucija odgovornih za međunarodnu trgovinu, a posebno u oblasti standardizacije, akreditacije, veterinarstva, zaštite bilja, sigurnosti hrane, statistike i nadzora nad tržištem

2. Aktivnosti na izradi strateškog plana ruralnog razvoja na nivou Bosne i Hercegovine kako bi se ispunio osnovni kriterij za korištenje IPA II sredstava za ruralni razvoj 2018-2020.
3. Intenziviranje aktivnosti na uspostavljanju i razvoju Poljoprivrednog informacionog sistema naročito na uspostavljanju Poljoprivredno-tržišnog informacionog sistema (PTIS-a)
4. Aktivnosti na inoviranju postojećih dokumenata pripremljenih uz pomoć projekata finansiranih sredstvima međunarodnih donatora i to:
 - Strateški plan BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2008-2011 i Operativni program BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2008-2011;
 - Mapa puta sa ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla (2010), projekat FARMA - USAID/Sida
5. Nastavak kontrole bruceloze kod malih preživara u Bosni i Hercegovini – Kancelarija za veterinarstvo BiH
6. Pružanje materijalno-tehničke podrške i nastavak jačanja kapaciteta fitosanitarnih inspektora za rad na terenu
7. Obuke i nabavka neophodne opreme za kvalitetan rad savjetodavnih službi u BiH, a posebno u dijelu izvještajno prognoznih službi u cilju provođenja IPM (*Integrated Pest Management*).
8. Tehnička pomoć za usklađivanje BH zakonodavstva se novim EU zakonodavstvom, u oblasti zdravlja bilja.

6.3 Bosna i Hercegovina i IPARD

Zajednička poljoprivredna politika jedna je od najvažnijih politika Evropske unije i u nju se ulaže gotovo polovina budžeta EU. Ona predstavlja skup mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Evropskoj uniji. Njen cilj je da osigura razumne cijene i prihvatljiv kvalitet poljoprivrednih proizvoda za evropske potrošače, zadovoljavajući dohodak poljoprivrednika u EU i očuvanje ruralnog naslijeđa.

Okvir za zajedničku poljoprivrednu politiku postavljen je Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957/1958), a njena primjena počela je 1962. godine. Zajednička poljoprivredna politika zasniva se na tri principa:

- jedinstveno tržište – slobodno kretanje roba, određivanje zajedničkih cijena i pomoći;
- prednost EU - prednosti proizvoda EU nad uvoznim, zaštita unutrašnjeg tržišta od poremećaja izazvanih uvozom poljoprivrednih proizvoda i poremećaja na svjetskom tržištu;
- finansijska solidarnost - troškove zajedničke poljoprivredne politike dijele sve države članice.

Danas se naročita pažnja poklanja obnovi i razvoju ruralnih područja, očuvanju kulturnog blaga i tradicionalnih običaja. Podržava se ruralni razvoj uključujući seoski turizam, tradicionalne zanate, poboljšanje infrastrukture, kao i promociju kvalitetnih ekoloških i autohtonih poljoprivrednih proizvoda.

IPARD pretpristupni instrument (*eng. Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development*) je komponenta Instrumenta pretpristupne pomoći EU, namijenjena poljoprivredi i ruralnom razvoju zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za periode IPA I 2007 - 2013. i IPA II 2014-2020. godine.

Glavni cilj IPARD programa je pomoć u pripremi za provedbu pravnog naslijeđa EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, te prestrukturiranje poljoprivrednog sektora i održivi razvoj ruralnih područja u zemljama kandidatkinjama/pristupnicama. Ovi ciljevi se provode kroz tri osnovna prioriteta:

1. Poboljšanje tržišne efikasnosti i provedbe EU standarda;
2. Pripreme aktivnosti za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i LEADER-a (lokalne strategije koje omogućavaju da se u pojedinim regijama ili mikroregijama bez obzira na postojeće administrativne granice sufinansiraju projekti koji su od značaja za tu regiju)
3. Razvoj ruralne ekonomije.

Implementacija IPARD-a se vrši na bazi IPARD programa, a kroz operativnu strukturu tzv. IPARD operativnu strukturu koja je dio indirektnog sistema implementacije pretpripristupnih fondova EU.

Bosna i Hercegovina (BiH) se međunarodno-pravnim aktom obavezala da će u svoje zakonodavstvo postepeno transponirati, odnosno prenijeti i primjeniti, odredbe iz Uredbi Evropskog parlamenta, Komisije i Vijeća o Instrumentu za pretpripristupni pomoć II za period 2014-2020⁵. **Okvirni sporazum između Bosne i Hercegovine i Evropske komisije (EK) o aranžmanima za provedbu finansijske pomoći Unije Bosni i Hercegovini u okviru Instrumenta pretpripristupne pomoći (IPA II)**, koji je stupio na snagu u avgustu 2015.godine⁶, u članu 10, za pristup IPA II sredstvima u okviru područja politike poljoprivrede i ruralnog razvoja u indirektnom upravljanju, zahtjeva se uspostavljanje sljedećih struktura i organa za programe ruralnog razvoja:

- (i) Upravljački organ
- (ii) Agencija za plaćanja IPA (IPARD)

Dakle, u periodu 2014 – 2020 Evropska komisija direktno, kroz Okvirni sporazum za IPA II instrument, navodi potrebne operativne strukture za pristup području politike poljoprivrede i ruralnog razvoja, čime su postavljeni preduslovi jače istaknuti u odnosu na IPA 2007 – 2013 instrument, u kojem potrebne operativne strukture nisu bile navedene u Okvirnom sporazumu već samo u sektorskim sporazumima.

Naglašava se da je Bosna i Hercegovina, još od 2008. godine upoznata sa kriterijima koje je potrebno ispuniti za korištenje sredstava pretpripristupne pomoći u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, odnosno zahtjeva za uspostavljanje IPARD operativne strukture.

Bosni i Hercegovini je bila na raspolaganju tehnička pomoć za dostizanje ovih kriterija kroz održavanje seminara, radionica, studijskih putovanja, pismenog tumačenja postojećeg *acquis*-a, i pripreme prijedloga za uspostavljanje strukture u skladu sa unutrašnjom strukturom Bosne i Hercegovine kroz projekte iz programa IPA I (3PBHRD, SAPIC i PSIPARD). Međutim, kako nije postignut dogovor u vezi uspostavljanja strukture, EK je suspendovala projekte iz IPA 2008 i IPA 2010 i obustavila dalju pomoć za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja.

⁵ Uredba (EU) br. **231/2014** Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretpripristupne pomoći (IPA II); Provedbena Uredba Komisije (EU) br. **447/2014** o posebnim pravilima primjene Uredbe (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi instrumenta pretpripristupne pomoći (IPA II) i Uredba (EU) br. **236/2014** Evropskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih pravila i postupaka za provedbu instrumenata Unije za finansiranje vanjskog djelovanja

⁶ Službeni glasnik BiH, Međunarodni ugovori broj 6/2015 od 20.avgusta 2015.godine

Kao posljedica toga, IPA II Indikativnim strateškim dokumentom za Bosnu i Hercegovinu (2014-2017), koji je usvojen 15.12.2014., poljoprivreda i ruralni razvoj nisu predviđene kao prioritetne oblasti za koje će Evropska komisija donirati sredstva. Naučene lekcije iz programiranja i realizacije prethodne i sadašnje pomoći EU su te, da je političko opredjeljenje i vlasništvo nad procesom reformi neophodan preduslov za uspjeh. S obzirom na ova iskustva, te u skladu s Pariškom deklaracijom o učinkovitosti pomoći, pomoć će biti zasnovana na sopstvenim sektorskim strategijama Bosne i Hercegovine. Gdje ne postoje takve strategije, Program IPA II će podržavati izradu, usvajanje i provođenje tih strategija. Sredstva za razvoj cjelodržavnih strategija će biti dostupna u okviru Instrumenta za evropske integracije predviđenim u svakom godišnjem IPA programu 2014-2017. I dalje će se pružati kratkoročna tehnička pomoć u okviru Instrumenta za tehničku pomoć i razmjenu informacija (TAIEX) u svim sektorima.⁷

Kako je naprijed navedeno, u toku je revizija ISP-a, a prema informacijama dobivenim u toku postupka, vjerovatno će svi IPA II sektori biti uvršteni pod ISP, s tim da se sredstva IPA II instrumenta neće moći koristiti u oblastima energije, zaštite okoliša, ruralnog razvoja i podrške infrastrukturi kvaliteta dok se postavljene preduslovi Evropske komisije (usvajanje cjelodržavne strategije) ne ispune.

Značajno je naglasiti da, prema IPA zahtjevima, bez cjelodržavne Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja i Programa ruralnog razvoja, te imenovanja Upravljačkog tijela za kreiranje i upravljanje Programom i osnivanja Agencije za plaćanja u skladu sa dogovorenim politikom i zahtjevima IPARD programa, BiH neće moći ispuniti uslove za puno korištenje sredstava iz predpristupnog fonda EU za ruralni razvoj dugi niz godina, odnosno tek, možda 2021. godine.

Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH (Ministarstvo) je svjesno imperativa donošenja strateških dokumenata vezanih za poljoprivredu i ruralni razvoj, u prvom redu Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (SPRR BiH) kako bi se, sa jedne strane, obezbedio rast proizvodnje i stabilnost dohotka proizvođača, rast konkurentnosti i tehničko tehnološko unapređenje sektora koji bi bio prilagođen zahtjevima domaćeg i inostranog tržišta, a sa druge strane - kako bi se obezbjedilo upravljanje javnim politikama u skladu sa EU pravilima čime bi se osigurala mogućnost korišćenja EU fondova.

Članom 12, Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 50/08), propisano je donošenje Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, te je s tim u vezi, 28.4.2015. godine, donešena Odluka o pristupanju izradi Strateškog plana ruralnog razvoja i Odluku o formiranju Interresorne komisije za izradu Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja. Iako su već bili usaglašeni akti koji su definisali sadržaj strateškog dokumenta kao i način rada Interresorne komisije, aktivnosti su bile zaustavljene i uslovljene donošenjem funkcionalnog mehanizma koordinacije u procesu EU.

U skladu sa Zakonom, obaveza Ministarstva u ovom procesu je da osigura da se sve odluke, u vezi sa planiranjem, na svim nivoima vlasti, donose u dogovoru, koordinaciji i saradnji, te uz aktivno učešće predstavnika svih odgovornih institucija i zainteresovanih strana, koje su uključene u ruralni razvoj, a u skladu sa dobrim praksama EU. Pripremljeni dokumenti i aktivnosti su u potpunosti bili usklađeni sa prethodno navedenim. Međutim, u kontekstu svih aktivnosti, uključujući i političke, na procesu izrade i usaglašavanja mehanizma koordinacije u procesu evropskih integracija, Vlada RS odnosno Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva RS je dopisom od 25.06.2015. godine obavijestilo da smatra da se aktivnosti na izradi

⁷ IPA II Indikativni strateški dokument za Bosnu i Hercegovinu (2014-2017) usvojen 15.12.2014.

SPPR BiH mogu nastaviti tek nakon postizanja političkog dogovora oko izgleda funkcionalnog mehanizma koordinacije u BiH, čime je i nastavak aktivnosti bio zaustavljen.

Nakon što je 27.09.2016. godine donesena Odluka o sistemu koordinacije procesa evropskih integracija u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 72/16), ponovo su pokrenute aktivnosti na izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH. Kako bi se ubrzao rad, a uzimajući u obzir i to da su u međuvremenu doneseni entitetski strateški dokumenti koji definišu ovu oblast, izvršena je i reorganizacija Interresorne komisije za izradu Nacrta dokumenta. Iako je rad bio djelimično opterećen ponovnim vezanjem aktivnosti na izradi Nacrta SPRR sa funkcionisanjem odnosno potpunom primjenom Odluke o sistemu koordinacije procesa evropskih integracija u BiH, tijela Interresorne komisije su, u periodu od stupanja na snagu navedene Odluke, održala pet sastanaka na kojima je usaglašen način rada, metodologija izrade dokumenta i sadržaj dokumenta uključujući i ciljeve i mjere koje on treba da sadrži. Podršku u izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH pružaju eksperti angažovani u okviru USAID/Sida FARMA II projekta. Plan je da se usaglašen tekst Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, u skladu sa Zakonom o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, dostavi u proceduru usvajanja početkom septembra 2017. godine.

6.4. Zapažanja

Kako je navedeno i u prethodnom Izvještaju u sektoru poljoprivrede se i dalje (obzirom da nisu ostvareni uslovi za korištenje podrške iz pretpristupnih fondova EU), osjećaju posljedice nedostatka donatorskih sredstava, posebno onih iz Evropske unije. Nedovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti na svim nivoima vlasti u BiH zbog nedostatka tehničke pomoći dodatno slabe, a pored otežane mogućnosti za praćenje promjena u zakonodavstvu EU, bez tehničke podrške gubi se i mreža saradnje kako sa zemljama EU, tako i zemljama iz regije koji ubrzanim tempom usvajaju znanja i propise u jednoj od najzahtjevnijih oblasti evropskog zakonodavstva (poglavlje 11).

Sve to, kao i prilagođavanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, za posledicu može imati pad konkurentnosti poljoprivrednog sektora te otežan izvoz poljoprivrednih proizvoda, a zbog neusvajanja standarda i modernizacije sektora u skladu sa evropskim standardima. Postoji mogućnost da se slučaj ulaska Hrvatske u EU ponovi i sa drugim zemljama iz CEFTA sporazuma prije njihovog priključenja EU a koje su u pogledu dostizanja standarda s EU ispred BiH koja ukoliko nastavi ovim tempom neće moći ispuniti uslove izvoza.

Imajući u vidu navedeno, a su skladu sa Programom rada Savjeta ministara BiH i u skladu sa preporukama iz izvještaja EK o napretku, kao prioritet se postavlja donošenje Strateškog plana ruralnog razvoja BiH kao i postizanje političkog dogovora o IPARD strukturi kako bi sredstva iz IPA II programskog perioda nakon 2017. godine bila dostupna i za sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH.

TAIEX I BTSF 2016 - BOSNA I HERCEGOVINA

Poljoprivreda, ruralni razvoj i ribarstvo

1. Ekspertska misija o organskoj proizvodnji, Sarajevo, Banja Luka Brčko, 11-14.04.2016.
2. Radionica na temu Sistem identifikacije zemljišnih parcela (*Land Parcel Identification System - LPIS*) Sarajevo, 22.-23.04.2016.godine
3. Radionica o EU politici ruralnog razvoja 2014-2020 i njene relevantnosti za strategije ruralnog razvoja, Sarajevo 26.-27.04.2016.godine
4. Radionica na temu Stručne savjetodavne službe, Sarajevo, 16.05.2016.godine
5. Radionica na temu Komparativni pregled Zajedničke ribarske politike EU i njena implementacija, Sarajevo 23.-24.05.2016.godine
6. Radionica o organskoj proizvodnji, Sarajevo 03.-04.11.2016. godine

Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

7. Radionica u vezi sa procedurama o kategorizaciji i nadogradnji objekata (2015), Sarajevo, 21.-22. 01.2016.godine
8. Radionica na temu Revizija sistema o sigurnosti hrane, zdravlja i dobrobiti životinja (2015), te zdravlja bilja, Sarajevo, 27.-28.01.2016.godine
9. Radionica na temu Prava na biljne sorte sa fokusom na sačuvano sjeme sa farme (2015), Banja Luka, 11.02.2016.godine
10. Radionica o uslovima za izvoz proizvoda od peradi i konzumnih jaja u EU, Banja Luka, 11.-12.05.2016.godine
11. Ekspertska misija na temu službene kontrole za pitku i prirodnu mineralnu vodu, Mostar, 17.-19.05.2016.godine
12. Radionica o higijeni hrane za životinje, kontroli medicinirane hrane i aditiva u hrani za životinje, Sarajevo, 18.-19.05.2016.godine
13. Radionica o službenim kontrolama za pitku i prirodnu mineralnu vodu, Sarajevo, 20.05.2016.godine
14. Ekspertska misija: Audit graničnog prelaza uključujući i opremu i praktičan trening pri pregledu ukrasnog bilja na graničnim prelazima, Sarajevo, Banja Luka, Brčko; Gradiška; Izačić, 23.-26.05.2016.godine
15. Radionica na temu Kontrola zdravlja divljih životinja, Sarajevo, 01.-02.06.2016. godine

16. Ekspertska misija o razvijanju Plana u upravljanja krizom za hranu i hranu za životinje, Mostar, 13.-17.06.2016.godine
17. Ekspertska misija u vezi laboratorijskih analiza na pesticide i kontaminante u hrani, Mostar, Banja Luka, 20.-24.06.2016.godine
18. Ekspertska misija – Procjena rizika u oblasti sigurnosti hrane, Mostar, 18.-22.07.2016.godine
19. Ekspertska misija o obavezama informisanja potrošača sa fokusom na zahtjeve za proizvode od mesa, Mostar, 03.-05.10.2016.godine
20. Radionica na temu obaveze o informisanju potrošača o hrani (Zahtjevi proizvode od mesa) Mostar, 06.10.2016. godine
21. Radionica o službenim kontrolama za GMO, Sarajevo, 10.-12.10.2016.godine
22. Ekspertska misija o Zaštiti oznaka geografskog porijekla, Zaštiti oznaka porijekla i Tradicionalnih specijaliteta za prehrambene proizvode, Mostar, 05.-08.12.2016.godine
23. Ekspertska misija o službenim kontrolama za GMO, Banja Luka, Gradiška, 12.-14.12.2016.godine

Pored toga, u okviru BTSF (*Better Training for Safer Food*) treninga u organizaciji Evropske komisije održane su obuke:

- Zdravlje bilja, integralna zaštita bilja i uređaji za aplikaciju sredstava za zaštitu bilja: Atina, 30.05. - 02.06.2016 ; Lisabon 27.-30.06.2016; Berlin, 29.08.-01.09.2016
- Implementacija TRACES-a za uvoz hrane i stočne hrane – Talin, Estonija (10.-13.05.2016.)
- Nusproizvodi životinjskog porijekla (organska đubriva) – Antwerpen, Belgija (11.-14.10.2016.)
- Implementacija audit sistema – Sevilja, Španija (12.-16.12.2016.)

Tabela 2.

Lista projekata u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH u 2016.godini

	Naziv projekta	Finansiranje - sufinansiranje	Period	Vrijednost (EUR)
1.	Projekt poboljšanja životnih uslova na selu (RLDP)	IFAD, kredit	2010-2016	18.702.347
2.	Projekt razvoja ruralnog poslovanja (RBDP)	IFAD, kredit	2015-2020	25.000.000
3.	Projekat poljoprivrede i ruralni razvoj (ARDP)	SB, kredit/SIDA grant	2007-2016	19.416.544
4.	Projekat razvoja navodnjavanja (IDP)	SB, kredit	2013-2017	35.333.000
5.	Projekat hitnog oporavka od poplava (FERP)	SB, kredit	2014-2018	88,327,000
6.	Jačanje kontrole zdravlja životinja i nusproizvoda životinjskog porijekla	Evropska komisija IPA 2102	2014-2016	6.677.500
7.	Tehnička pomoć u oblasti upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla i životinjskim otpadom u BiH	Evropska komisija IPA 2102	2016-2018	1.673 000
8.	Dalje jačanje kapaciteta fitosanitarnog sektora u oblasti fitofarmaceutskih sredstava, zdravlja bilja, sjemena i sadnog materijala, uključujući fitosanitarne laboratorije i fitosanitarne inspekcije	Evropska komisija Twinning projekat IPA 2012	2015-2017	1.500.000
9.	Program za lokalnu samoupravu i ekonomski razvoj (ProLocal Programme)	EK/Njemačka /GIZ	2016-2018	13.000.000
10.	BEE Promoted – Promocija pčelarstva IPA CBC	Evropska komisija	2014-2016	351.000
11.	Promocija proizvoda BiH i CG Vino i sir IPA CBC	Evropska komisija	2014-2016	160.903
12.	Agrobiznis - Kapitalizacija poljoprivredne baštine u Dubrovniku i Hercegovini IPA CBC	Evropska komisija	2015-2017	171.745
13.	Projekat za izgradnju povjerenja kroz ruralni razvoj	Japan/JICA	2014-2017	700.000
14.	Program oporavka regije Srebrenica (SRRP IV)	Holandija/UNDP	2013-2016	5.100.000
15.	Projekat razvoja i saradnje u regiji Birač (BIRAC)	Holandija/UNDP/opš.	2013-2016	2.300.000
16.	Nabavka vakcina protiv bolesti kvrgave kože	Kraljevina Švedska	2016-2018	273.000
17.	Pilot akcije za poljoprivredni razvoj i revitalizaciju teritorije u BiH	Italija/CI	2008-2016	949.000
18.	Projekat Genetski nemodifikovana soja iz regiona Dunava (Dunav Soja)	Njemačka /GIZ; Austrija/ADA	2014-2017	1.250.000
19.	USAID/Sweden FARMA II	USAID/Švedska	2016-2021	15.400.000
20.	Podrška razvoju poljoprivrede u Hercegovini	USAID/partneri	2013-2016	877.300
21.	Partnerstvo za razvoj agrobiznisa	USAID/privatni sektor	2015-2020	5.370.021
22.	Projekat integriranoga lokalnog razvoja (ILDLP)	Švicarska/UNDP	2007-2016	4.332.226
23.	Povećanje prihoda ugroženih porodica putem intenzivne hortikulture na području općine Tešanj	R.Češka/CzDA	2016 - 2018	398.922
24.	Podrška tradicionalnoj proizvodnji Livanjskog sira	R.Češka/CzDA	2015-2018	396.667

25.	Povećanje kvaliteta i kvantiteta mlijeka u Brčko Distriktu	R.Češka/CzDA		487.733
26.	Razvoj organske sječe i upravljanje šumama u BiH	R.Češka/CzDA	2014-2017	722.222
27.	Razvoj sistema za uzgoj goveda u BiH	R.Češka/CzDA	2013-2017	705.104
28.	Institucionalna podrška za certificiranje i kontrolu sadnog materijala	R.Češka/CzDA	2013-2016	412.555
29.	Tehnička podrška za korištenje drvne energije u cilju unaprjeđenja ekonomski održivog ruralnog razvoja i ispunjavanja ciljeva obnovljivih izvora 2020 za Zapadni Balkan	FAO	2015-2016	437.490
30.	Podrška pripremama za planiranje i provođenje pilot projekta ruralnog razvoja u zajednici na području Livna (Kanton 10)	Vlada Mađarske/FAO	2016-2016	430.807

U poređenju sa prethodnim godinama, radi nedostatka harmoniziranih strateških ciljeva u Bosni i Hercegovini, evidentno je smanjenje priliva donatorskih sredstava direktno za oblast poljoprivrede, mada donatori, u manjem obimu, podržavaju projekte na lokalnom nivou. Radi nedostatka sredstava, uočena je tendencija zaduživanja entiteta kod međunarodnih kreditnih organizacija (Svjetska banka i IFAD) što generalno, dovodi privredu Bosne i Hercegovine u nezavidan položaj u odnosu na zemlje iz okruženja.

U odnosu na 2015.godinu, primjetan je nedostatak investicija u poljoprivredi kao i nedostatak tehničke pomoći. Nakon završetka projekta FARMA I, u 2016.godini započeo je sa implementacijom projekat USAID/Sweden FARMA II koji, kao i prethodni podržava izgradnju institucionalnih kapaciteta, pored jačanja konkurentnosti poljoprivrede u Bosni i Hercegovini u ciljanim podsektorima: mljekarstvo, peradarstvo, ljekovito bilje, med, voće i povrće kroz unaprjeđenje produktivnosti i standarda, povećanje zaposlenosti i povećanje prodaje i izvoza.